УДК 378.147
DOI https://doi.org/10.26661/2414-1135-2026-103-21

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

ПРИТЧА ЯК ЖАНР: ІНТЕРПРЕТАЦІЙНІ МОДЕЛІ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ ФОРМИ

Саєнко Н. В.
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри іноземних мов
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
вул. Ярослава Мудрого, 25, Харків, Україна
orcid.org/0000-0001-7953-3747
saienkonv@ukr.net

Ключові слова: *алегорія, метафора, герменевтика, жанрова гібридність, літературний аналіз.*

У статті розглянуто притчу як особливий літературний жанр, що поєднує оповідальну лаконічність із глибокою алегоричною та філософською насиченістю. Метою дослідження є виявлення ключових моделей інтерпретації притч, визначення їх жанрових ознак та аналіз механізмів впливу на читача. У роботі узагальнено основні підходи до вивчення притч – від традиційної алегоричної інтерпретації до історико-критичної парадигми та сучасної герменевтики. Особливу увагу приділено теоретичним моделям аналізу притч, зокрема концепціям, що підкреслюють їхню метафоричну природу, наративну структуру та контекстуальну зумовленість. На основі сучасних досліджень виділяються основні характеристики притчі як жанру. Розглядається також типологія притч та їх жанрова диференціація, включаючи зіставлення з байкою, що дозволяє уточнити межі та специфіку жанру. У статті аналізується еволюція наукових уявлень про притчу – від її розуміння як суто релігійного та дидактичного тексту до визнання її універсальної літературної форми, здатної функціонувати у різних культурних та історичних контекстах. Зроблено висновок про те, що притча як жанр залишається затребуваною завдяки своїй універсальності, багатошаровості та здатності актуалізувати екзистенційні смисли у свідомості читача. У дослідженні використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема порівняльно-історичний, герменевтичний, типологічний та описово-аналітичний методи, що дали змогу систематизувати сучасні підходи до аналізу притч та простежити трансформацію жанру в історичній перспективі. Наукова новизна роботи полягає у комплексному узагальненні сучасних концепцій інтерпретації притчі, уточненні її жанрових характеристик і висвітленні тенденцій розвитку цього жанру в умовах сучасної культури. Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості їх використання під час викладання курсів із літературознавства, герменевтики, історії світової літератури, теорії жанрів та міжкультурної комунікації, а також у подальших наукових дослідженнях жанрової еволюції літературних форм.

PARABLE AS A GENRE: INTERPRETATIONAL MODELS AND THE EVOLUTION OF LITERARY FORM

Saienko N. V.
Doctor of Science in Education, Professor,
Professor at the Department of Foreign Languages
Kharkiv National Automobile and Highway University
Yaroslava Mudrogo str., 25, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7953-3747
saienkonv@ukr.net

Key words: *allegory, metaphor, hermeneutics, genre hybridity, literary analysis.*

This article explores the parable as a unique literary genre that combines a concise narrative with rich allegorical and philosophical depth. The study aims to identify key models of interpreting parables, define their genre characteristics, and analyze how they influence readers. It summarizes major approaches to the study of parables, ranging from traditional allegorical interpretations to the historical-critical paradigm and modern hermeneutics. The paper pays particular attention to theoretical models of parable analysis, focusing on concepts that highlight their metaphorical nature, narrative structure, and contextual determinacy. Drawing on contemporary research, essential features of the parable as a genre are identified. Additionally, the article examines typologies of parables and their differentiation from other genres, particularly fables, to clarify the boundaries and specific characteristics of the parable genre. It chronicles the evolution of scholarly views on parables, from seeing them solely as religious and didactic texts to recognizing them as a universal literary form that can function in diverse cultural and historical contexts. In conclusion, the parable as a genre remains relevant due to its versatility, multilayered nature, and ability to evoke existential meanings in readers' consciousness. The research employs a combination of comparative-historical, hermeneutic, typological, and descriptive-analytical methods, enabling a systematic examination of contemporary approaches to parable interpretation and tracing the evolution of the genre across different literary traditions. The scientific novelty of the study lies in its comprehensive synthesis of current interpretative models, clarification of the defining genre characteristics of the parable, and identification of major trends in its contemporary development. The findings may be applied in courses on literary theory, hermeneutics, world literature, genre studies, and intercultural communication, as well as in further research on narrative and allegorical literary forms.

Постановка проблеми. Відповідно до теорії жанрів як учення про розвиток і функціонування літературних форм у культурному та історичному контексті, притча – це коротка оповідна форма, що характеризується алегоричним змістом і моральними чи філософськими висновками.

З літературної точки зору притчу можна розглядати як гібридний жанр, що поєднує стисліть оповіді з алегоричною глибиною. Її лаконічність дає змогу авторам передавати складні філософські ідеї за допомогою простих наративних структур. Ця особливість пояснює, чому притча залишається впливовою формою в різних літературних традиціях – від релігійних текстів до сучасної філософської прози.

У більш загальному літературному контексті притчу можна аналізувати в межах жанрової гібридності. Багато сучасних літературних творів містять параболічні елементи у ширших наративних структурах, поєднуючи алегорію, сатиру та філософське оповідання.

Літературна алегорія, що є основним елементом притчі, – це потужний художній прийом, який використовує символи для вираження глибоких ідей чи смислів. Така форма письма застосовується для осмислення складних соціальних, політичних, моральних та філософських явищ за допомогою символічних способів вираження. В алегоричних творах події та персонажі постають як відображення ширшої й глибшої реальності [Mandri, 2024].

В останні десятиліття опубліковано багато праць, присвячених притчам і підходам до їх тлумачення. У дослідженнях проаналізовано найдавніші форми притч як специфічного жанру в контексті їхнього зародження та розвитку, їхню мовну структуру як літературних творів, ідеологічну складову та способи впливу на читача.

Водночас існують різні підходи до тлумачення як давніх, так і сучасних притч, що залишає питання про особливості жанру притчі та їхню інтерпретацію відкритим. Оповідна простота притчі часто приховує складні інтерпретаційні можливості, що робить її надзвичайно багатим об'єктом літературного аналізу.

Наукові дослідження жанру притчі особливо помітні в бібліїстиці та літературній герменевтиці. Наприклад, Дж. Кроссан запропонував інтерпретацію притч як оповідних форм, що кидають виклик традиційним моральним уявленням і спонукають читачів переосмислювати усталені соціальні норми [Crossan, 1973].

К. Снодграсс досліджував історичний і літературний контекст притч, підкреслюючи їхні риторичні та педагогічні функції в межах наративного дискурсу [Snodgrass, 2008]. На його думку, притчі функціонують як наративні стратегії, покликані стимулювати роздуми та переосмислення.

Інший поширений підхід до вивчення притч розробив Р. Циммерман, чия герменевтична теорія підкреслює інтерпретаційну відкритість притч [Zimmermann, 2015]. Учений стверджує, що притчі не варто зводити до окремих моральних послань, а слід розуміти як динамічні наративні форми, що породжують множинність смислових рівнів.

Х. Мандрі [Mandri, 2024] досліджує сутність літературної алегорії, відомі приклади цього художнього прийому та способи використання алегорії у формі притч для передачі прихованих і глибоких смислів у класичній і сучасній літературі.

Сучасна гібридизація притч відображає динамічний характер цього літературного жанру, який постійно адаптується до нових культурних та історичних контекстів [Duff, 2014].

Мета статті полягає у комплексному дослідженні притчі як літературного жанру, виявленні основних моделей її інтерпретації, уточненні жанрових ознак та простеженні еволюції наукових підходів до розуміння притчі в історичному й сучасному літературознавстві.

Завдання дослідження: проаналізувати основні концепції інтерпретації притч; визначити жанрові характеристики притчі; розглянути типологію притч; простежити еволюцію наукових уявлень про жанр; окреслити сучасні напрями розвитку притчі.

Об'єктом дослідження є притча як літературний жанр у його історичному розвитку та сучасному функціонуванні.

Предметом дослідження є жанрові особливості притчі, основні моделі її інтерпретації, типологічні характеристики та тенденції еволюції жанру в сучасному літературознавстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед дослідників притч тривалий час панувала думка, що притчі використовувалися як форма алегоричного передавання прихованого, символічного змісту. Притчі розглядалися як алегоричне відображення повсякденного життя оточення Ісуса Христа. Новозавітні притчі вважалися реалістичними, оскільки вони зображували дії та події, які могли відбутися в реальному житті [Hedrick, 2004]. Навіть коли в притчах використовувалася гіпербола, вони все одно резонували з повсякденним досвідом слухачів Ісуса. Загалом реалізм і сьогодні вважається однією з визначальних характеристик притчі.

У середині XIX століття вчені почали відходити від усталеної парадигми алегоричного тлумачення притч, узгодженої з церковною доктриною. Ліберальні теологи інтерпретували притчі переважно як моральні історії, дидактичні оповідання, що відсилають до реальності [Martinsen, 2024].

Сучасне вивчення християнських притч пов'язують із німецьким ученим Адольфом Юліхером [Jülicher, 1888], який відкинув алегорію як єдину визначальну ознаку притч і дійшов висновку, що їх слід розглядати як буквальні оповідання, функція яких полягає в проясненні думки, а не в її завуальовуванні, як це інтерпретується в Євангелії [Ottenheijm & Poorthuis, 2020].

Саме Юліхер сформував стандарт інтерпретації притч у межах історико-критичної парадигми. На думку дослідника, притчі спочатку замислювалися як реалістичні історії, мова й образи яких мали бути доступними кожному, на відміну від алегорій, зміст яких прихований. Юліхер стверджував, що притчі унікально пов'язані з Ісусом завдяки своїй «оригінальності», «простоті» та «природності».

Прихильники історико-критичної парадигми розглядають притчі як історичні твори в тому сенсі, що події оповіді могли бути цілком реальними в конкретному історичному контексті. Розуміння притч у такому ключі передбачало пошук історичних паралелей, які могли б пояснити описані події. Водночас у межах цієї парадигми дослідники поступово почали розглядати притчі як літературний жанр. Такий естетичний підхід поєднався з герменевтичним і отримав назву «нової герменевтики», що переосмислює мистецтво тлумачення текстів (зокрема Святого Письма) крізь призму сучасної свідомості та

екзистенційного досвіду. Вона протиставляє себе традиційній екзегетиці, зосереджуючись не на буквальному значенні, а на процесі розуміння та інтерпретації.

Водночас соціальні, історичні та літературні інтерпретації притч зазнавали критики з боку окремих авторитетних учених, зокрема К. Снодграсса, який виступав за повернення до трактування притч передусім як богословського послання Ісуса. Тому дослідження притч і далі значною мірою зосереджені на постаті Ісуса як харизматичної особистості, чий вплив пояснюється переконливою силою його притч.

Питання виокремлення притчі як окремого жанру ще більше ускладнилося, коли дослідники звернули увагу на її подібність до байки.

Байки за участю тварин часто розглядають як самостійний напрям у межах притчевого жанру. Цей напрям отримав назву анімалістичного й означає короткі повчальні оповідання, у яких через образи тварин висміюються людські вади, а самі тварини наділяються антропоморфними рисами.

У фольклорі кожного народу представлені образи тварин, тип яких пов'язаний із родом занять людей, географічним розташуванням, культурою, світоглядом, традиціями та звичаями.

Анімалістичні притчі здавна мали глибокий символічний зміст. У них простежуються культурні моделі використання певних типів тварин як персонажів. Такі тварини, як ведмеді, вовки, лисиці, собаки та кішки, посідають важливе місце у французькій мовній культурі. В англомовній культурі типовими образами є ведмідь, кролик, кішка (тигр, пантера), змія та свиня. Стереотипні образи тварин трапляються і в байках інших народів: ведмідь символізує силу та шляхетність, вовк – жорстокість, лисиця – хитрість, заєць – рухливість, а осел – упертість і працьовитість [Sharipova, 2023].

Як байки, так і притчі можна розглядати як вигадані оповіді, що використовують образи з повсякденного життя чи природи як метафори. Однак застосування притч зазвичай мало релігійний характер, що менш характерно для байок.

Загалом байка і притча належать до жанрів повчальної літератури. Ключова відмінність полягає в тому, що байка висміює конкретні вади (лінощі, дурість) через алегорію з чітко сформульованою мораллю, часто у віршованій формі. Притча ж є глибшою, зазвичай прозовою оповіддю, що містить загальнолюдський, філософський або релігійний зміст і передбачає самостійне осмислення висновку читачем [Ottenheijm & Poorthuis, 2020].

У літературознавстві існує кілька визначень притчі як жанру з докладним описом її особливостей.

Р. Зімнер [Zymner, 2003] пропонує таке визначення притчі: це короткий оповідний (1) вигаданий (2) текст, який в описуваному світі пов'язаний із реальністю (3), але за допомогою неявних або явних сигналів перенесення дає змогу зрозуміти, що зміст оповіді відрізняється від буквального значення тексту (4). У структурі звернення (5) притча спонукає читача здійснити метафоричне перенесення смислу, що зумовлюється контекстною інформацією (6).

На основі цього визначення Р. Циммерман [Zimmermann, 2009] виокремлює шість характеристик притчі. Притча – це: 1) оповідна, 2) вигадана, 3) реалістична, 4) метафорична, 5) апелятивна та відкрита до інтерпретації, 6) контекстуально зумовлена історія.

Автор розкриває ці характеристики так.

Оповідна історія. Притчі – це короткі оповідання, у яких представлено принаймні одну послідовність дій або зміну стану. У багатьох випадках вони розповідають про різних персонажів у складних взаємозв'язках і можуть містити кілька сюжетних рівнів. Водночас оповідь зазвичай обмежується кількома реченнями, що відрізняє притчу від розгорнутих оповідних жанрів (епосу, роману, новели тощо).

Вигадана історія. Притча є оповіданням, заснованим на вигадці, на відміну від фактологічного викладу, що ґрунтується на історичних подіях.

Реалістична історія. Притча демонструє тісний зв'язок із реальністю, оскільки зображує світ, наближений до дійсності. Хоча вона є вигаданою, описані в ній події могли б відбутися насправді. У цьому сенсі притчі відрізняються від фантастичних чи апокаліптичних оповідань. Такий зв'язок із реальністю також відрізняє їх від байок, у яких тварини або рослини можуть говорити й діяти антропоморфно, а також від міфів, що виходять за межі реального світу.

Метафорична історія. Параболічні оповідання використовують символи, метафори та порівняння для вираження глибоких смислів, часто уникаючи прямого повчання. У притчах можуть використовуватися й інші тропи (метонімія, синекдоха, символічні елементи), проте визначальною є метафорична функція притчі загалом.

Апелятивна, відкрита до інтерпретації історія. Притча спонукає до інтерпретації. Її метафоричний характер підкреслює, що зміст не вичерпується буквальним рівнем тексту. Процес метафоричного осмислення не є завершеним: він щоразу актуалізується в процесі читання, оскільки притча передбачає активну участь читача в конструюванні смислу. Такі елементи, як риторичні запитання чи відкритий фінал, особливо сти-

мулюють інтерпретацію, спонукаючи читача до формування власної позиції, глибшого розуміння або навіть до дії.

Контекстуально зумовлена історія. Притчі функціонують у ширших наративних контекстах, які суттєво впливають на формування смислу та інтерпретаційну орієнтацію читача. Отже, зв'язок притчі з контекстом є конститутивним. Сигнали перенесення, що вказують на її метафоричний характер і задають напрям інтерпретації, часто містяться не лише в самій притчі, а й у ширшому текстовому оточенні. Саме місце притчі в структурі твору дає змогу повноцінно розкрити її зміст.

Щодо типології притч, ще Юліхер класифікував їх на три підтипи – порівняння, іносказання та історію-приклад.

Порівняння, або афористичні оповідання, відображають повсякденний досвід і описують події, що можуть відбуватися будь-де. Вони спираються на образи знайомого світу і відтворюють типові ситуації, пов'язані з колективним досвідом (семантичною пам'яттю).

В іносказаннях, навпаки, подається незвичайна історія, що потребує тлумачення. Образи в них мають парадоксальні риси, а описані події є малоймовірними, хоча й залишаються в межах можливого. У цьому сенсі вони пов'язані з епізодичною пам'яттю. Наприклад, малоймовірно, що управитель зменшить борги свого пана (притча про нечесного управителя з 16-го розділу Євангелія від Луки), проте така ситуація не виходить за межі реалістичного світу.

Нарешті, історія-приклад – це особлива форма притчі, у якій оповідь поєднується з богословським посланням і може слугувати безпосередньою моделлю поведінки. Історії-приклади зображують як зразкову, так і негативну поведінку; вони спонукають до наслідування, як у випадку з добрим самарянином (притча демонструє приклади людської доброти, притаманні різним народам і вірам), або застерігають від наслідування на прикладі долі багатого землероба (притча навчає, що земні багатства, накопичені лише для себе, не мають цінності перед смертю) [Ottenheijm & Poorthuis, 2020].

Серед літературознавців поширена також інша класифікація притч, запропонована К. Снодграссом, який поділяє їх на п'ять категорій: «афористичні вислови», «порівняння», «притчі-питання», «притчі-наративи» та так звані притчі «тим більше» (риторична конструкція, що використовується для посилення аргументу: якщо щось істинне для меншого, то для більшого – тим паче) [Snodgrass, 2008].

Серед підходів до розуміння та тлумачення притч варто виокремити міжкультурний підхід. Як зазначають дослідники [Elliott, 1993], щоб зрозуміти притчі в їхньому, наприклад, середземноморському контексті I століття, читач має чітко уявляти соціальну систему, відображену в притчах Ісуса. Для цього застосовується так звана соціально-наукова критика як спосіб осмислення взаємозв'язку текстів і соціальних контекстів, ідей і суспільної поведінки, соціальних реалій та їхньої релігійної символіки.

У цьому сенсі притчі Ісуса є показовим прикладом. Його історична діяльність була тісно пов'язана з соціальною та суспільною проблематикою, а не лише з релігією чи теологією. Притчі зображують Ісуса як соціального пророка, який говорить про суспільство, де еліта не експлуатує нееліту, де люди приймають одне одного і не перебувають у стані постійного конфлікту, а навіть виявляють готовність допомагати «чужим». Таке бачення суспільства становило загрозу владі Риму й вступало в конфлікт із релігійною владою. Саме тому притчі, що репрезентували ці ідеї, могли сприйматися як небезпечні. Отже, перенесення притч у контекст римської Палестини I століття та застосування соціально-наукового підходу є обґрунтованим герменевтичним методом їх інтерпретації [Van Eck, 2009].

Р. Циммерман [Zimmermann, 2022] пропонує інтегративну модель аналізу притч, придатну для різних типів притчових текстів. Учений визначає притчі як орієнтовані на читача, метафоричні, оповідні тексти, що функціонують у комунікативних контекстах. Запропонована ним чотириетапна модель інтерпретації охоплює всі аспекти цього визначення: (1) лінгвістичний аналіз, (2) соціально-історичний аналіз, (3) виявлення типових метафор і символів, (4) узагальнювальна інтерпретація.

Інтерпретація починається з лінгвістичного та наративного аналізу, який визначає оповідність і метафоричність як ключові ознаки притчі. У межах наративного підходу аналізуються літературні прийоми, пов'язані з дискурсом, способом розгортання оповіді та характеристикою персонажів.

Притчі Ісуса набувають сили завдяки перенесенню реального досвіду й конкретних життєвих контекстів у релігійну сферу. Для розуміння цього процесу трансформації важливо знати фактичне значення використовуваних понять і описаних явищ. Притчі насамперед відображають середовище і життя людей у Палестині або ширше – у Середземномор'ї I століття н. е. Тому для їх повноцінного розуміння необхідно реконструювати цей світ. Дослідження географії, побуту, одягу, харчування, форм праці, а також політичних і соціокультурних умов є важливою складовою інтерпретації. Таким чином, соціально-історичний аналіз у широ-

кому значенні пов'язаний із виявленням реальних передумов розуміння тексту.

Аналіз повсякденного досвіду як джерела метафор є одним із ключових елементів тлумачення притч. Іншим важливим аспектом є виявлення типових метафор і символів, поширених у юдейському, греко-римському та ранньохристиянському середовищах, які могли впливати на сприйняття притч.

В узагальнювальній інтерпретації результати попередніх аналітичних етапів інтегруються, що дає змогу запропонувати кілька можливих інтерпретацій. Завершальний етап тлумачення має розширювати інтерпретаційні горизонти, а не звужувати їх.

Підсумки проведеного аналізу дають підстави стверджувати, що сучасне літературознавство поступово відходить від розуміння притчі виключно як релігійного чи дидактичного тексту. Натомість вона дедалі частіше розглядається як універсальна літературна форма, здатна функціонувати в різних культурних контекстах, породжувати множинність інтерпретацій та адаптуватися до нових комунікативних практик. Саме відкритість смислів, поєднання простоти наративу з глибиною символічного змісту та орієнтація на активного читача визначають сучасне розуміння жанру притчі.

Окрім біблійних притч християнської традиції, існують також східні та буддійські притчі, у яких втілено філософську мудрість Сходу, а також народні й філософські притчі різних культур світу.

Притчі як жанр залишаються актуальними і в сучасному культурному просторі. Сучасні притчі – це короткі повчальні оповіді, адаптовані до реалій сьогодення (бізнес, міжособистісні взаємини, саморозвиток), які часто поширюються через інтернет. Найвідоміші з них зосереджені на осмисленні цінності часу, важливості людських взаємин, а також на розкритті моральних і філософських проблем у контексті сучасного світу.

Ключовими особливостями сучасної притчі є алегоричність (використання образної мови, за якою приховується філософський підтекст), лаконічність (стисла форма й концентрований виклад), універсальність (актуальність сюжетів для різних історичних епох за їх адаптації до сучасних реалій), простота наративу, відсутність прямої моралі, багатошаровість інтерпретації та відкритий фінал. У сучасній притчі автор зазвичай не пропонує готового висновку, а спонукає читача до самостійного осмислення. Такий тип оповіді створює ефект «післятекстової рефлексії», коли прочитане викликає потребу в подальших роздумах.

Серед популярних сучасних притч можна назвати «Бізнесмен і рибалка» (про баланс між працею та щастям), «Все у твоїх руках» (про відповідальність за власне майбутнє), «Цвіркун у Нью-Йорку» (про здатність помічати важливе в інформаційному шумі), «Дерев'яна плошка» (про ставлення до батьків і сімейні цінності), «Найцінніше» (про пріоритети), «Чому люди кричать?» (про відчуження у взаєминах), «Склянка з водою» (про необхідність вчасно відпускати проблеми).

Такі тексти активно використовуються в психологічній практиці, коучингу та освітньому середовищі як засіб швидкого й ефективного донесення складних ідей. Вони відзначаються простотою сприйняття, запам'ятовуваністю та здатністю актуалізувати важливі життєві смисли.

Особливої популярності набувають казки-притчі – літературні тексти, що поєднують казковий сюжет із глибоким алегоричним, моральним або філософським змістом. На відміну від традиційних казок, де домінує розважальна функція, у казках-притчах фантастичні елементи виконують пізнавальну й інтерпретаційну роль. У таких текстах зовнішній конфлікт часто репрезентує внутрішні психологічні чи етичні проблеми (наприклад, «дракон» може символізувати страх, гординю або байдужість), а перемога героя постає не як тріумф, а як внутрішнє усвідомлення чи моральний вибір.

Елементи казки-притчі простежуються у творчості багатьох авторів, навіть якщо вони прямо не позначали свої твори таким чином. До них належать «Маленький принц» Антуана де Сент-Екзюпері, притчеві новели Германа Гессе, філософські казки Оскара Вайльда, а також твори Пауло Коельйо.

В українській літературній традиції елементи казки-притчі наявні як у фольклорі, так і в авторських текстах, де через прості сюжети порушуються складні екзистенційні питання. Це жанр, особливо чутливий до кризових періодів, коли зростає потреба не лише у відповідях, а й у пошуку смислів [Туржанський, 2018].

Зокрема, В. Сухомлинський [Сухомлинська та ін., 2001] створив унікальну хрестоматію, що містить оповідання, новели та притчі, спрямовані на моральне виховання дітей. Це видання орієнтоване на формування гуманістичних цінностей – людяності, доброти, совісті, громадянської відповідальності – через емоційне переживання змодельованих ситуацій і вже тривалий час використовується в педагогічній практиці.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Незважаючи на простоту форми, притча як літературний жанр не втрачає актуальності. Це зумовлено тим, що вона апелює до універсальних людських переживань: страху бути непотрібним, бажання бути почутим, пошуку власного місця, болю втрати, радості відкриття. Ці емоції не залежать від історичної епохи.

Притчі можна розглядати як своєрідні історії-загадки. Вони водночас є доступними для сприйняття, але не зводяться до однозначного тлумачення. Притчі не підпорядковуються законам формальної логіки і не є банальними повчаннями. Їхня функція полягає не лише в передачі інформації, а й у стимулюванні глибшого осмислення, емоційного переживання та внутрішнього досвіду читача. Вони створюють умовний художній світ, у якому діють персонажі, з якими читач може себе ототожнити, а взаємодія з текстом сприяє переосмисленню власного життя.

У літературознавстві притчі тісно пов'язані з герменевтикою. Герменевтика як мистецтво тлумачення є необхідною для розкриття глибинних смислів притч, подолання поверхневого сприйняття та встановлення зв'язку між первинним контекстом і сучасною інтерпретацією.

Найвідоміші притчі різних народів світу акумулюють моральний досвід людства, передаючи універсальні уявлення про життя, любов, чесність і долю. Вони передаються з покоління в покоління та охоплюють біблійні, східні, буддійські й суфійські традиції.

Перспективними напрямами подальших досліджень жанру можуть бути: порівняльний аналіз притч у різних культурних традиціях (християнській, буддійській, суфійській, фольклорній) з метою виявлення універсальних і специфічних моделей смислотворення; вивчення трансформації жанру в цифровому середовищі (соціальні мережі, коучинг, мотиваційні тексти) та змін його функцій і рецепції; дослідження взаємодії притчі з іншими жанрами (есе, новела, казка, філософська проза) й формування гібридних літературних форм.

ЛІТЕРАТУРА

1. В. О. Сухомлинський: біобібліографія: 1987–2000 рр. / АПН України, Українська асоціація Василя Сухомлинського; уклад. Г. І. Сухомлинська, О. В. Сухомлинська; ред. Н. О. Гажаман, Л. І. Ніколюк. Київ: КНЕУ, 2001. 128 с.
2. Україна в нас одна. Казки, притчі, жарти, легенди, перекази: фольклорний збірник / упоряд., авт. передм. І. В. Туржанський. Чернівці: Букрек, 2018. 240 с.
3. Crossan J. D. In parables: The challenge of the historical Jesus. New York: HarperCollins College Div., 1973. 141 p.
4. Duff D. Modern genre theory. London: Routledge, 2014. 304 p. DOI: https://doi.org/10.4324/9781315839257
5. Elliott J. H. What is social-scientific criticism? Minneapolis: Fortress Press, 1993. 176 p.
6. Hedrick C. W. Many things in parables: Jesus and his modern critics. Louisville: Westminster John Knox Press, 2004. 142 p.
7. Jülicher A. Die Gleichnisreden Jesu. Bd. 1. Freiburg: Mohr, 1888.
8. Mandri H. Allegory as the function of literary parables. Anglisticum Journal (IJLLIS). 2024. Vol. 13, No. 2. P. 25–30.
9. Marevesa T., Meyer B. W. Re-reading the parable of the Good Samaritan in the context of COVID-19 pandemic in Africa: A narrative paradigm // Pharos Journal of Theology. 2024. Vol. 105, No. 4. P. 1–11. DOI: https://doi.org/10.46222/pharosjot.105.44
10. Martinsen A. Parables between realism and ideology. The power of parables. Leiden: Brill, 2024. P. 389–409. DOI: https://doi.org/10.1163/9789004680043_020
11. Ottenheijm H. L. M., Poorthuis M. Introduction: Parables in changing contexts: A preliminary status questionis. Parables in changing contexts: Essays on the study of parables in Christianity, Judaism, Islam, and Buddhism. Leiden: Brill, 2020. P. 1–11. DOI: https://doi.org/10.1163/9789004417526_002
12. Sharipova G. B. The genre of the parable, its genesis, development and current state // European Journal of Literature and Linguistics. 2023. No. 3. P. 60–64. DOI: https://doi.org/10.29013/EJLL-23-3-60-64
13. Snodgrass K. R. Stories with intent: A comprehensive guide to the parables of Jesus. Grand Rapids: Eerdmans, 2008. 846 p.
14. Van Eck E. Interpreting the parables of the Galilean Jesus: A social-scientific approach. HTS Teologiese Studies / Theological Studies. 2009. Vol. 65, No. 1. Art. 308. 12 p. DOI: https://doi.org/10.4102/hts.v65i1.308
15. Zimmermann R. How to understand the parables of Jesus: A paradigm shift in parable exegesis. Acta Theologica. 2009. P. 157–182.
16. Zimmermann R. Many-fold yields by polyvalent interpretation: The parable of the mustard seed in synoptic tradition. Encountering the parables in contexts old and new / ed. by T. E. Goud, J. R. C. Cousland, J. Harrison. New York: T&T Clark, 2022.
17. Zimmermann R. Puzzling the parables of Jesus: Methods and interpretation. Minneapolis: Augsburg Fortress, 2015. 496 p.
18. Zymner R. Parabel. Historisches Wörterbuch der Rhetorik. 2003. Bd. 6. S. 502–514.

REFERENCES

1. Sukhomlynska, H. I., & Sukhomlynska, O. V. (Uklad.). (2001). V. O. Sukhomlynskyi: Biobibliohrafiia: 1987–2000 rr.

[V. O. Sukhomlynsky: Biobibliography: 1987–2000.] KNEU.
2. Ukraina v nas odna. Kazky, prytchi, zharty, lehendy, perekazy: folklornyi zbirnyk / uporiad., avt. peredm. I. V. Turzhanskyi (2018). [We have one Ukraine. Fairy tales, parables, jokes, legends, traditions: a folklore collection]. Chernivtsi: Bukrek.
3. Crossan, J. D. (1973). In parables: The challenge of the historical Jesus. HarperCollins College Division.
4. Duff, D. (2014). Modern genre theory. Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315839257
5. Elliott, J. H. (1993). What is social-scientific criticism? Fortress Press.
6. Hedrick, C. W. (2004). Many things in parables: Jesus and his modern critics. Westminster John Knox Press.
7. Jülicher, A. (1888). Die Gleichnisreden Jesu (Vol. 1). Mohr.
8. Mandri, H. (2024). Allegory as the function of literary parables. Anglisticum Journal (IJLLIS), 13(2), 25–30.
9. Marevesa, T., & Meyer, B. W. (2024). Re-reading the parable of the Good Samaritan in the context of COVID-19 pandemic in Africa: A narrative paradigm. Pharos Journal of Theology, 105(4), 1–11. https://doi.org/10.46222/pharosjot.105.44
10. Martinsen, A. (2024). Parables between realism and ideology. In The power of parables (pp. 389–409). Brill. https://doi.org/10.1163/9789004680043_020
11. Ottenheijm, H. L. M., & Poorthuis, M. (2020). Introduction: Parables in changing contexts: A preliminary status questionis. In M. Poorthuis & H. L. M. Ottenheijm (Eds.), Parables in changing contexts: Essays on the study of parables in Christianity, Judaism, Islam, and Buddhism (pp. 1–11). Brill. https://doi.org/10.1163/9789004417526_002
12. Sharipova, G. B. (2023). The genre of the parable, its genesis, development and current state. European Journal of Literature and Linguistics, (3), 60–64. https://doi.org/10.29013/EJLL-23-3-60-64
13. Snodgrass, K. R. (2008). Stories with intent: A comprehensive guide to the parables of Jesus. Eerdmans.
14. Van Eck, E. (2009). Interpreting the parables of the Galilean Jesus: A social-scientific approach. HTS Teologiese Studies / Theological Studies, 65(1), Article 308. https://doi.org/10.4102/hts.v65i1.308
15. Zimmermann, R. (2009). How to understand the parables of Jesus: A paradigm shift in parable exegesis. Acta Theologica, 157–182.
16. Zimmermann, R. (2022). Many-fold yields by polyvalent interpretation: The parable of the mustard seed in synoptic tradition. In T. E. Goud, J. R. C. Cousland, & J. Harrison (Eds.), Encountering the parables in contexts old and new. T&T Clark.
17. Zimmermann, R. (2015). Puzzling the parables of Jesus: Methods and interpretation. Augsburg Fortress.
18. Zymner, R. (2003). Parabel. In Historisches Wörterbuch der Rhetorik (Vol. 6, pp. 502–514).

Дата першого надходження статті до видання: 06.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 18.11.2026